

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 04548

IN MESHEKH FUN YORN

Relly Blei

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

רעפוי בפה

אין משך פון יארן

גראפיקער: וויקטאר מאשעק

פֿון 1976

פֿון אונזער אלוסטער
1976.

רעלי בליי
אין משך
טון יארן

קריטיעריאן

זאָל דאָס ביכל זיין אַ מצבֿה
פֿאַר מיינע טאַטע־מאַמע
און שוועסטער ברידער —
וואָס ליגן אין די מאַסן־גריבער
פֿון טראַנסניסטריע
אַן תּכּריכּים און אָן מצבּות.

די אלטע היים

די באלאדע פון דעם דאָרפס־ייד יעקב־אייזיק

1

אין א דערפעלע באהאלטן
צווישן בארג און וואלד,
אין געשטאנען זיך א הייזל
איינגעהויקערט, אלט.

דארט געווינט ס'האַט יעקב־אייזיק
שוין זייט יאָרן פיל,
און ווי א ייד אין דארף
געגאנגען יעדן טאָג אין שיל.

ר'האַט געהאט א שטוב מיט קינדער
ווי פאר יידן ס'פאסט,
אין ביי אים געווען דער הונגער
גאַר אן אָפּטער גאסט.

וועגן ברויט, וועגן פרנסה
נאָר געזאָרגט. געטראכט
און פאר דאגות גיט געשלאָפן
צומאָל א גאנצע נאכט.

6

צו גאָט האָט ער געהאט א טענה;
— וואָס ווילסטו פון מיר?
האָב איך דען א מאָל פאָרגעסן
טריי צו דינען דיר?

פאסט איך נישט אלע תעניתים
היט די מצוות דאָך,
וואָסזשע ווילסטו, זאָג מיר בורא
וואָסזשע ווילסטו נאָך?

גאָט ווי תמיד האָט געשוויגן
ער איז אלט און טוב,
הערט ער נישט ווען מען אים זידלט
הערט אויך נישט די לויב.

ס'ווערט רעב יעקב־אייזיק בלייכער
און זיין באַרד ווערט גראָ,
נאָר צו אים עס וויל נישט קומען
כאָטש איין גוטע שעה.

ס'יאָגט זיך שנעל דער גרויסער ווייזער
טראָגט אוועק די צייט.

קינדער זענען אויסגעוואקסן
זיך צעלאָפּן ווייט.

סרוליקל, דער זון דער עלטסטער
ס'ארא קאַפּ ער האָט
וואָלט געקענט אויף רב זיך לערנען
נאָר עס העלפט נישט גאָט.

סרוליקל וועט זיין א בלעכער.
וויי צום טאטנס טעג.
לערנען וועלן שמעונס זינדלעך,
שמעון האָט א זעג.

אויך דער צווייטער און דער דריטער
באלד פארלאָזט דאָס הויז.
עס פרעסן פון זיי בעל־בתים
לאַנג דעם מאַרעך אויס.

שווער די ארבעט איז ביים בלעכער,
טרויריק איבעראל
איז געגאנגען סרוליק זוכן
זיך א זונען־שטראַל.

האַט ער טאַקע אים געפונען
באלד, ביי גוטע פריינט,
זיצט מען אַוונט שפעט צוזאַמען
און מען לערנט, לייענט.

ביי א לעמפל וואָס קוים פלאַקערט
סרוליק לערנט, טראַכט,
עס ווערט אין מה אים אלץ העלער,
ס'ווערט דאָס האַרץ אים לייכט.

מאַרקס און ענגעלס אים געוויזן
וואָס ס'איז לעכט און גוט
אים דערצויגן צו א קעמפער
פול פאַרטרויען, מוט!

שווערע יאַרן. לערן-יאָרן
זענען אויך פאַרביי.
שווער געווען דעם וועג געפונען
ביז צו דער פאַרטיי.

פאַר דער גרויסער ליבע זיינער
צו זיין היים, זיין קלאַס,

האַט מען אים באלוינט מיט תפיסה,
און מיט ווילדן האט.

מיט דאָפּטאנאס קאלטע צעלן
האַט ער זיך באקענט
ס'האַבן אָבער אים דערווארעמט
די חברימס הענט.

וועלכע אויסגעשטרעקט מיט ליבשאפט
זיך אנטקעגן אים.
ר'האַט אין זייער וואָרט דערפילט באלד
פון פארטיי די שטים.

ווען עס האָט דער תפיסה־טויער
זיך נאָך אים פארמאכט,
גיט ער קעמפן מיט מער כח
קעגן רויבער־מאכט.

דאן ער איז אהיימגעפאָרן
טאטע־מאמע זען.
זענען שוין די קליינע קינדער
אלע גרויס געווען.

מיטגעבראכט האָט ער פאר זיי
מתנות אָן א שיעור:
הויכע, הערלעכע געדאנקען
אויף באדרוקט פאפיר.

האָבן זיך צונויפגעטראָפן
אין אלטן ביכערשראנק:
פּרעס הייסע געפילן
קארל מאַרקס געדאנק.

ס'האָבן יענגעלס הויכע לערעס
זיך פון דאָרט צעשפּרייט,
ס'האָט לענינס קלאָרע ווערטער
גלויבן אויסגעזייט.

וון דער זאַמען איז געפאלן
ער געשפּראַצט האָט באלד.
ס'האָט א רויטע רויז געבליט דאָרט
און ווי א זון געשטראַלט.

אויך א שוועסטער איז געגאנגען
באלד דעם וועג פון ברודער.

גרויס דער צער פון טאטע־מאמע,
א קינד אין תפיסה ווידער.

ס'איז מלחמה, א האק א שארפע
אריין אין גרינעם וואלד,
האקט זי, האקט זי אן רחמנות,
בוים נאך בוים עס פאלט.

אין טראנסניסטריענס מאסנגריבער
ליגן טאטע־מאמע.
אן תכריכים אן מצבות,
מיט א סך צוואמען.

2

ס'איז דאָס לאנד א שאנטיער
פון ביקאז ביז דוניי.
ס'איז דאָס לאנד א שאנטיער
וואו מען בויט אלץ אויפסניי.

צו דעם בנין וואָס וואקסט
ליינט א שטיין אויף א שטיין.

אויך א בחור פול קראפט
ווי א פרילינגס־טאג שוין.

ס'איז זיין האנט אזוי פעסט,
פול קאיאר איז זיין בליק.
ס'איז זיין מוט אזוי דרייסט —
ר'איז פון טאטן א שטיק.

אויך ווי ער אזוי קלוג
ווי זיין זיידע אזוי טריי,
טיפע ליבשאפט צום לאנד,
ר'האט געירשנט פון זיי.

דאָס איז סרוליקס א זון
דער מעכאניקער שמואל
וואָס פארוואנדלט אין וואָר
פון זיין טאטן דעם ציל.

מיין מאמע

עלף קינדערלעך געבוירן
האָסטו מוטער מיינע.
ניין פון זיי האָסטו דערצויגן
אויף די אַרעמס דיינע.

שטענדיק איינס אין בויך געטראָגן
אויף די הענט אויך איינס —
און ביים פארטעך דרך געצויגן
דאָס דריטע אויך א קליינס.

ס'האָבן יעדע שווערע ארבעט
דיינע הענט געטון אן רו
קאָכן, קנעטן, וואשן, נייען
שטענדיק ארבעט, שטענדיק מי.

ווען ס'האָט פיבער מין געמוטשעט
האָבן זיי געקילט דאָס פייער

מאמע הענט, איר הייליקע
מאמע הענט, מיר ליב און טייער.

האב איך דען גענוג געטאן
אויף דיין עלטער צו דערפרייען?
איך בין געגאן מיין אייגענעם וועג
מונט עס מוטער מוחל זיין.

נישט געדינט איך האב דיין גאט
וואס דיך פארטאן סיי ווי סיי
נאר געהיט האב דאס געבאט
"כבוד אב ואם" געטריי.

מײן פּאָטער

מײן פּאָטער איז געווען א ייד א פּראָסטער,
דאָס אקער־אײזן פירן האָט ער אויך געקאַנט.
און האקן האַלץ, פון גראָבן אינעם גאַרטן
מאַזאַליעס האָבן אים באצירט די הענט.

מיט מודה אני האָט זיך אָנגעהויבן
ביי אונדז דער טאַג, אז מ'איז אראָפּ פון בעט.
די מאמע האָט אים אונדז שוין אויסגעלערנט
ווען מ'האָט די ערשטע ווערטער קוים גערעדט.

אין אלטן ביכער־שראַנק זענען געשטאַנען
שלום־עליכם, פּרץ, אויך טאַלסטאַי.
נאָר פּרצן מיט זײנע גרויסע וואַנציעס
דער טאטע האָט געהאלטן פאר א גוי.

און נאָך א סך פון גרויסע דיכטער, דענקער
אין יענעם שרענקל האָבן זיך פארקליבן.

נאָר דער תּג'ך איז פאר מיין טאטע־מאמע
דאָס בוך פון אלע ביכער פאָרט געבליבן.

אין אים מען האָט געלייענט די ווונדער־מעשיות,
ביי די נביאים מ'האָט א טרייסט געפונען —
ווען שווער עס איז געווען דעם עול צו טראָגן —
געוואָלט כאַטש א וויילע פון אים אנטרינען.

וואו זענען זיי מיין פרומע טאטע־מאמע?
זיי ליגן אָן תּכריכים אין פרעמדער ערד.
די קברים זייערע באצירן קיין מצבות.
צו זיי אויף קבר־אַבות קומען איז מיר נישט באשערט.

דער באבעס מעשיות

זיצט די באבע אויף איר בעטל
אין די לאנגע ווינטערנעכט.
הערט מען נאָר די שפּיזלעך קלינגען,
שטילערהייט דעם זאַק זי פלעכט.

פרעגט זי מיך די אלטע באבע:
שלאָפסט נישט ווהלע מיין קינד?
כ'האַב דערמאנט זיך אין א מעשה
איך קאן דערציילן זי אצינד...

איך געדענק נאָך יענע מעשיות —
נישט נאָר איינמאַל כ'האַב געגלויבט.
איך אליין בין די בת־מלכה
וואָס א גולן האָט גערויבט.

נאָר מיין העלד וועט מיך געפינען
און מיך אויסלייזן געשווינד

אויף זיין פערד מיר וועלן פליען —
זיך פארמעסטן מיטן ווינט.

אויך די גרוילדיקסטע מעשה
האָט געהאט א גוטן סוף
אזוי זענען שוין די מעשיות
אלעס ביזע האָט זיין שטראַף...

איי מיין גוט ליבע באבע,
לאנג שוין האָב איך דעם פארדאכט:
דו אליין האָסט יענע מעשיות
פאר די אייניקלעך פארפאסט.

דער מאמעס מוסר

ס'איז געווען די מאמע גאָר א פרומע
האַט זי קיינמאָל נישט געקאָנט פארשטיין
אז מען ציטערט נישט פאר דער נשמה
וואָס זי וועט א מאָל אין הימל זיין.

זאָגט זי מוסר, רעדט זי לאַנגע שעהן —
טאָן מען זאָל אזוי ווי גאָט געפעלט.
הערט מען זיך נישט צו, מען לעבט אין טרוימען
בוים מען זיך פון זיי א שענערע וועלט.

שרעקן זיך קיין פייערצונגען, קעסלען סמאָלע,
גלויבסט אינגאנצן נישט דער מאמעס רייד.
ס'בענקט דיין האַרץ נאָך גליק, נאָך יונגער ליבע,
קען דען זינד זיין דאָס, וואָס עס איז פרייד?

ווערסטו עלטער, ווערט דער מוסר שארפער.
— אויף די אייגענע וועגן ווילסטו גיין —
פראלטו אויף די טיר,
— עס רופט די ווייט דרך —
אנגעווייטיקט בלייבט די מאמע אליין.

דער זיידע מיטן אייניקל

ס'האט דער זיידע א לאנגע באַרד,
גוטע מידע אויגן,
אָפּגעהאַרעוועטע הענט
וואָס צום שפּיל נאָר טויגן.

שפּילט ער מיט דעם אייניקל
זיך א גאַנצן טאָג,
ביז די באַכע זאָגט צו אים:
— זאַל שוין זיך גענוג!

זעלטן דיינע קינדערלעך
האַסטו אָנגעקוקט,
נאָר ביינאכט ווען ס'האַט געוויינט
האַסטו עס פאַרוויגט.

— קינדערלעך דער קערן זענען —
אייניקלעך דער רווח.

איז א ווונדער, אז מיט זיי
מערער נאך מען פרייט זיך?

ס'האט דאס פיצל אייניקל
גענטעלעך, גאפעלעך צוויי,
רייסן זיי דעם זיידנס באַרד
וואָס איז ווייט ווי שניי.

נאָר דעם גוטן זיידעניו
ארט דאָס קיינמאָל ניט
און ער קושט די פינגערלעך
ביז זיי ווערן מיד.

לייגן זיך די הענטעלעך
ארום האַלדז פון זיידע,
ווערט די באַרד א קישעלע
און — זיי שלאָפן ביידע.

מיינע שפילעכלעך

מיין מאמע האט קיין שפילעכלעך
מיר קיינמאל ניט געבראכט,
די ליאלקעס האב פון שמאטקעלעך
און פון פאפיר געמאכט.

די שאכטעלעך פון שוועבעלעך
די שטיינדלעך פונעם טייד
האבן דאס קינדער־הארץ באגליקט
מיט פרייד באשאנקען רייד.

די בלומען פונעם גערטנדל
אויך שפילעכלעך געווען.
די ברוינע שטיינדלעך — שאקאלאד,
קיין אנדערע נישט געזען.

די שפיל־חברים — שוועסטערלעך,
געווען א האלבער טוך.

צומאל האט מען זיך אויך צעקריגט
זענען געפלוין שמיץ.

די רוגזה האט ניט לאנג געדויערט
מען האט זיך ווידער ליב.
ווי לאנג שוין שוועסטער, אוי ווי לאנג
לינט איר אין מאסנגרוב.

מיט באַרוועסע פּיס

מיט באַרוועסע פּיס אויף טויאיקע גראָזן
בין איך געלאָפּן אויף בערגלעך און טאלן.
די מאמע ערד האָט מיר כוח געגעבן —
ווי שייך איז געוועזן דאָס לעבן:

איצט גיי איך אויף טראַטוארן הארטע
די פּיס אין לעד'ערנע שייך איינגעשפארטע,
בענקען זיי נאָך די טויאיקע גראָזן,
וואַלטן געוואַלט זיך ווידער לאָזן
באַרוועסע איבער די דאַרפישע שטראָזן
און ווידער פילן די קראפט פון דער ערד.
וועט עס נאָך זיין זיי באשערט?

מיין בוים

שטייט ער זאָרט מיין שיינער בוים
מיט די ברייטע צווייגן.
שנייט ער און באווענט זיך קוים
איז זיין שטאלצן שווייגן.

פלוצעם ס הערט א רוישן זיך
כאַטש עס גייט קייט רעגן
ס'לאָזט א ווינטעלע צום טאקט
די בלעטער זיך באוועגן.

ס'איז דער בוים דער דיריגענט,
דאָס באלעט די צווייגן —
צור מוזיק פון ווינטעלע
זיי הייבן זיך און נויגן.

אין געטא

אין טראנסניסטריע

אין טראנסניסטריע אין די שטעטעלעך
לעבן א סך פארטריבענע היינט.
און איעדערער האט א גרוב שוין דא,
פון א טייערן, א ליבן, א פריינד.

אין טראנסניסטריע, אין א שטעטעלע
איז מיין מאמעס לוויה געווען.
קיינער ווייסט נישט ווו, קיינער קען דאס ארט
און איר גרוב עס באצייכנט קיין שטיין.

קיינמאל וועל איך ניט, וויינען ביי דיין גרוב.
קיינער האט נאך דיר קדיש געזאגט.
אוועק זענען דיינע זין, קיינער ווייסט ווהיין
און קיין קינד האט דיין קבר באקלאגט.

דיינע קינדער און דיינע אייניקלעך
אלע לינט איר אין פרעמדער ערד דארט,

אין דעם מאסנגרוב פון טראנסניסטריע
רוט מען ניט אויף א הייליקן אָרט.

טייערע ברידער מיין, גרויס איז אייער טויט
כאַטש קיין העלדן איר זענט נישט געווען.
ניט אין גלייכער שלאכט, מ'האַט אייך אומגעבראכט.
נאָר דער הונגער ער האָט אייך געטויט.
קומען וועט דער טאָג, קומען מוז דער טאָג
ווען מיר וועלן באצאָלן די שולד,
פאר די טייערע, דאָ באַגראָבענע
פאר די מאמעס, די קינדער און צאָל.

1942

מיין פארמעגן

ברעטער פיר, צונויפגעשטעלט א פריטשל
אין א ווינקל ביי דער נאסער וואנט
ס'איז מיין בעט, מיין בענקל און מיין טישל
רוים גענוג פאר מיר אין ווייטן לאנד.

אויף א שטריקל הענגען א פאר ווידלען.
ביי דער טיר דאס קינדער־בעטל שטייט.
אויפן פענצטער פלאקערט קוים א קאנעץ.
עדות פון מיין גרויסער אַרעמקייט.

לעבן אים ס'ליגן א פאר ביכלעך
וואָס זיי וואנדערן פון האנט צו האנט.
ס'האַט א בילד זיך אויך אהער פארבלאָנדזשעט
וואָס ס'שמייכלט טרויעריק פון דער וואנט.

ס'הענגט לעבן אים א זעקעלע מיט גרויפן
און דער רוקזאק מיט מיין גאנץ פארמעג.

וואס ער האט מיר לאנג געדריקט די פלייצעס,
און מיך טריי באגלייט דעם ווייטן וועג.

כ'האב א סך פארמאגט שוין אין מיין לעבן
איך בין געווען אמאל מיט יעדן גלייך
היינט צוויי זאכן זענען מיר פארבליבן
און כאטש אַרעמקייט איך בין אלץ רייך.

כ'האב אן אוצר, יא, א גרויסן אוצר.
ווער וואלט אט דעם אוצר ניט געוואלט?
מיט צוויי לאכנדיקע שווארצע אויגן
מיט א לאַקן-קעפעלע ווי גאלד.

אין דער טיפער גלויבן איז געבליבן:
אונדזערע, זיי קומען כאלד צוריק,
וועלן האבן מיר דעם גרויסן יום-טוב
פון באפרייונג, און פון גרויסן זיג.

דער משכון

דו ביסט שוין לאנג פון מיר אוועק.
שוין יארן לאנג בין איך אליין.
איך האָב געליטן און געבענקט
און איך בין דיר געטריי געווען.

איך פרעג מיך היינט נאָך לאנגער צייט
צי איז דיין טראַכטן אויך ביי מיר.
צי האַסטו אויך אין לאנגע נעכט
געבענקט, געוויינט ווי איך נאָך דיר.

איך פרעג מיך אויך מיט ביטערקייט
— אז דו וועסט קומען מיר צוריק,
וועסטו מיר נאָך דאָס לעבן זיין —
וועל איך כאַר דיר נאָך זיין דאָס גליק?

צי אין מיין בילד אין האַרץ דיר ניי
צי אפשר שוין פאַרבלאַסט און ווייט?

צי אפשר האָט אן אנדער בילד
מיך שוין פארטריבן פון דיין זייט?

אפשר אויך אן אנדער בילד
האָט דיך פון מיר דערווייטערט היינט,
אין הארצן בלייבסטו אלץ מיר טריי
מיין מאן, מיין חבר און מיין פריינט.

איך וועל פארשטיין, וועל מוחל זיין,
אז קומען וועסטו מיר צוריק —
איך ווייס ווי שווער ס'איז מיר געווען
ווי עס האָט געבענקט מיין הארץ נאך גליק.

נאָר וואָס עס זאָל ניט זיין געשען
וועסטו קומען דו צוריק צו מיר:
דו האָסט א משכון מיר געלאָזט:
„דיין קינד, דיין זון א שטיק פון דיר“.

1944

דער מאסנגרוב

א טשערעדע צונויפגעטריבן שטייען זיי אויפן פעלד.
אונטערגיין א ביסל שפעטער וועט פאר זיי די וועלט.
אהינגעיאגט צום שעכטן זיי, דארט צו יענעם בארג —
ווי זאל מען ווערן זיך, אז דער שונא איז שטארק!?

זענען דאס דאך קיין סאלדאטן
וואס באוואפנט מיט הארמאטן;
קינדער קליינע,
ווייבער, זקנים,
קיינער איז צוריקגעבליבן,
אלע זיי ארויסגעטריבן
פון דער ווארעמער שטוב.

דארטן ווארט אויף זיי דער גרוב,
דריקט א טאטע איצט צום הארצן צו
צום לעצטן מאל זיין קינד.
ביזערט זיך אויף גאט, וואס אלט איז,
אן רחמנות, טויב און בלינד.

לעבן אים, סע שטייט א ווייב,
וואס דארף אינגיכן מאמע ווערן,
טוט א קוק זיך אויפן לייב,
און ס'גיסן זיך די טרערן.

דיך מיין קינד מקנא בין איך,
וואס דו ביסט נאך ניט געבוירן
דיך האט קיינער נאך געפייניקט
האסט קיין וועלט נאך ניט פארלוירן.

פארגאן א יאר און נאך א יאר,
פארגאנגען יארן צוויי —
און אויף דעם גרויסן מאסנגרוב
עס ליגט א בארג פון שניי.

פארגאן דער ווינטער, פריילינג איז
און אויף דעם גרויסן גרוב
האבן טויונט בלימלעך זיך צעבליט.
פאר די אין גרוב עס בליט ניט מער,
די ערד וואס האט זיי צוגעדעקט
איז נאס און קאלט און שווער.
און אויס דעם קבר דארטן טיף.

מען הערט א געשריי, א הייסן רוף —

אין קבר דארט עס רוט זיך ניט.
עס שרייט, עס ברענט, עס קאכט, עס זידט:
נקמה! שרייט דאס בלוט.

1943

בענקשאפט נאָך גליק

ס'נעמט ארום א טיפער טרויער
און עס בענקט זיך הייס נאָך גליק.
ס'שטייט פאר מיר א הויכער מויער
ער באהאלט פאר מיר דאָס גליק.

ווייל דעם טויער איך אריבער
קאָן איך ניט ווייל ער איז הויך,
איך ווייל דעם מויער דורכברעכן —
און צערברעך מיר נאָר דעם מוח.

איך וועל מיר א גליק אויסקלערן,
וואָס ער וויל דער מענטש ער שאפט:
געקאָנט א גאָט געבוירן ווערן
ווייל דער מענטש האָט אים באדארפט.

האָב די פען אין האַנט גענומען
צום פּאַפּיר געווענדט מיין בליק —
און געזאָגט מיר: שרייבן קענען
וואָס מען פּילט. איז דאָס קיין גליק?

1943

ביים מאשינדעלע

ביים מאשינדעלע ביים קליינעם
זיך איך — און די נאָדל גייט.
און איך דריי דאָס רעדל שנעלער —
און מיין מוח ארבעט, גייט.

פלייסיק פירט מיין האנט די נאָדל
ברענגט דאָס ברויט אין שטוב אריין,
און מיין מוח קלערט אויס לידער
פון דער פרייהייט וואָס וועט זיין.

וויל מיין מידער גוף שוין רוען,
מאכן זיך די אויגן צו,
די געדאנקען פליען, פליען
און זיי גיבן מיר קיין רו.

די געדאנקען פליען
איבער גרענעצן צום לאנד

ווא אין קאמף עס שטייט מיין ברודער
און ער האט א ביקס אין האנט.

און ער וועט דעם שונא שלאגן
און ער וועט אויך מיך באפרייען,
שיק איך אים א גרוס א הייסן,
אים, וואס וועט דער זיגער זיין.

יוגנט, יוגנט...

געדענקסט ווען אין זומערפארנאכטן
דורכן שטעטל געגאן כ'בין מיט דיר
און אלץ, וואס בייטאג זיך געטראָפן
פאמעלעך דערציילט האַסטו מיר?

און אַט אונדזער באַנק אונטער ביימער —
מיר זיצן און אַטעמען גרינג.
דו בעסטט, אין דער קילקייט פון אַוונט
א ליבע-ליד שטיל איך דיר זינג.

דאן בלייבן מיר לאַנג און מיר שווייגן
און זאפן די נאכט איין אין זיד,
און ווי אין די טעג פון מיין קינדהייט
אן וונטשן גליקלעך בין איך.

טעג איר מיט שפע געבענטשטע
נעכט — אומפארגעסלעכע טרוימען!
מיט וואָס, חוץ מיט בענקשאפט פארפילן
פון דעמלט ביז איצטער די רוימען?!

איך טראכט וועגן יענע פארנאכטן
און עפעס ביים הארץ טוט א ריר.
און שטארקער דעם הויך פון פארגאנגען
און פון קיינמאל ניט זיין מער איך שפיר.

1942

דער צוקונפטס־טרוים

אז דער היינט איז אזא שווערער
און דער נעכטן אזוי ווייט,
מוז מען דאך צום מאַרגן טראַכטן
צו דער קומענדיקער צייט.

וואנדער איך אין צוקונפטס־טרוימען
אין מיין אלטער היים איך גיי
פרייד און שלום מיך באגעגענען.
ווער מיר קריג און וואָס מיר וויי.

אלע פעלקער זענען ברידער
און מיין פאָלק איז אין דערמיט.
ס'איז קיין שנאה מער פאראנען
גישט אפילו קעגן ייד.

און מיין היימלאַנד דאָס באַפרייטע
טאַנצט אין פריינטשאַפטס־האַרע מיט,

און מיין היימלאנד דאָס באַנייטע
זינגט דאָס שענסטע פּרייהייטס־ליד.

טריקאַלאָר און רויטע פּאַנען
פּלאַטערן דאָרט אין זונען־שיין —
היינט איז אלעס נאָך אַ חלום.
מאָרגן וועט עס אמת זיין.

1943

צוויי הינט

ס'האט א יונגער הונט געזאָגט, צו אן אלטן הונט א קלוגן:
איך קאָן די מענטשן נישט פאַרשטיין, זיי זענען פול מיט ליגן.
למשל: אלע גלויבן זיי, זיי זענען גוט, גערעכט
און "כלב" ווערט גערופן דער, וואס אים האלט מען פאר שלעכט.

איך קאָן דאָס אלעס ניט פאַרשטיין, איך בין א יונגער הונט
נאָר דו מיין ברודער, ענטפער מיר, אויף אלעמען אצינד.
דער וואָלף, אז הוננער מוטשעט אים, א לעמעלע וועט פרעסן
דער טיגער קאָן אין ווילדן כעס, א בערעלע צערייסן

און אויך דער הונט, מיין ברודער, קען אין כעס, זיין שונא בייסן.
דאָן קיינמאל וועט א טיגער ניט, א טיגערל צערייסן.
און קיינמאל וועט א וואָלף אין וואלד, א וועלפעלע אויפפרעסן.
די ווילדע חיות טוען ניט די אייגענע פארגעסן.

וואָס טוט דער מענטש? ער הרגעט ניט דערפאר, וואָס ער וויל עסן
ער שיסט דאָס פייגעלע אין דער לופט, ווייל ער וויל בלוט פארגיסן.

ער יאָגט דעם פּלינקן האָז אין וואַלד און איז גאָר ניט אין כּעס
ער הרגעט אים ווייל בלוט צו זען, דאָס מאַכט אים פּרייד און שפּאַס.

און אז מען שיקט אים וועט ער גיין און הרגעט זיינע ברידער
זאָג מיר, צי האָט עט שוין געטאָן א מאַל דער ווילדער טיגער?
דער הונגעריקער וואַלף אין וואַלד, צערייסט נאָר לעמער, רינדער.
און מענטשן, אויב מען הייסט זיי נאָר, צערייסן מענטשן־קינדער.

עס איז א גרויסע בושה מיר, און איך וויל עס נישט מער הערן
אז דער פון זיי וואָס איז גאָר שלעכט, זאָל ״הונט״ גערופן ווערן.

1943

פאריז 1943

עס מארשירן היטלערס באנדעס
אויפן שאנס עליווי,
ביו צום פלאס דע לא קאנקארדע,
איז עס וואָר וואָס דאָרט איך זע?

יא, די אלטע שטאָט די שיינע
טראַגט דעם שווערן שקלאפן-יאָד,
און פאשיסטנשטייול טרעטן
אירע פלאסטערשטיינער נאָך.

אויף די שיינע בולווארן
הענגט פון מירער דער פאָרטרעט,
נאָר אין קעלערס, אויף מאנסארדעס
גרייט נקמה דער פראַלעט.

מוטיק שפאגען שוין די רייען
פון פאנטעאָן ביו צור באסטיל.

ס'רופט צום קאמף די מארסיליעזע
נישט באהאלטן מער, נישט שטיל.

און די טייערע שטאט פון פרייהייט
איז צום לעבן ניי דערוואכט.
ס'האט דער פיינט זי שווער פארפייניקט
אבער ניט זי אומגעבראכט.

שטאט פון פרייד און שטאט פון ליבע,
שטאט פון ליכט און שטאט פון לוסט.
דיך פארגעסן כ'וועל ווען ס'וועט ניט
קלאפן מער מיין הארץ אין ברוסט.

1943

פסח אין דער היים

ס'איז די שטוב שוין אויסגעפוצט
און ווי א כלה צוגעגרייט.
יעדעס ווינקעלע געוואשן, יעדעס ווינקעלע פארשפרייט.
עס גייט דאס קעצל אָנגעטאָן אין קליינע ווייסע שיכעלעך:

און די קעפלעך פון די צוועקעס טראָגן קאַפּנטיכעלעך.
אויפן טיש עס ליגן מצות, הרוסת, וויין
און די מאמע איז א מלכה
און דער טאטע איז א מלך.

אַפּגעוואשן איז דער הימל
יום־טובדיק סע שיינט די זון.
א גוט יום־טוב זינגט דאָס ווינטל,
א גוט יום־טוב זשומט די בין,

שוין, ס'איז שפעט, שוין נאָכן סדר,
שלאַף האָט אונדז ארומגענומען,

נאָר עס גלוסט זיך זען דאָס ווונדער:
וועט אליהו טאקע קומען?

אויך אצינד ס'איז ערגעץ יום־טוב,
אויך אצינד ס'איז ערגעץ פריילעך
מצות, קעזלעך, ארבע כוסות,
און א יעדער ייד איז מלך.

אַבער דאָ ס'איז קאלט און פינצטער,
טרויריק, און ס'איז אינדער־וואַכן.
צו דעם ערשטן גרויסן סדר
גייט מען מאמעליגע קאַכן.

אונדזערע ארבע־כוסות זענען
אַנגעפילט מיט הייסע טרערן.
גאָט, וואָס האַסטו אונדז פארגעסן,
נישט צייט נאָך אויסגעלייזט צו ווערן?

1943

געווען בין איך...

געווען בין איך ווי מילדער פּרילינגסווינט
און כ'האַב געליבט ווי קינדער ליבן:
געליבט כ'האַב מענטש און באַרג און פעלד.
מיין האַרץ אַרומגענומען האָט די גאַנצע וועלט.

איצט איז מיין האַרץ ווי ווילדער שטורמווינט,
און ליבע גרייכט נאָך קוים פאַר מאַן און קינד.
ווייל איצט דער מענטש דעם מענטש איז זאַלף און ניט קיין ברודער
צי וועט ער מענטש אַ מאַל נאָך ווערן ווידער?

1942

דער צוג

געלעבט האָב איך אין א קליינער שטאָט
ווי ווייניק רוים צום אַטעמען מען האָט.
און אז געוואָרן ס'איז מיר ענג און ענגער —
געבענקט צו זען כ'האָב פרעמדע מענטשן פרעמדע לענדער.

בין איך אויפגיך צום צוג געגאנגען.
דורך אים געפרוּווט מיין טרוים דערלאנגען.
געפאָרן בין איך דורך מיין מדינה,
געזעגנט זיך פון וועלדער, טייכן, לאַנקעס גרינע.

דאן האָב געזען צום ערשטן מאל איך פוילן,
און שפעטער דייטשלאַנדס שטעט פארשוואַרצט פון קוילן.
נאָר באלד באוויזן ס'האָבן זיר מיר בעלגיענס שטעטלעך,
געפוצט און ריין ווי יונגע מיידלעך.

און פלוצעם איז דער צוג געבליבן שטיין;
אין א ים פון ליכט איך האָב פאריו דערזען.

געטראָגן ווען דער צוג מיך האָט צוריק,
די שוויצער לאַנדשאַפּט האָט דערפֿרייט מיין בליק.

געזען איך האָב די גלעטשערס און די בלויע טייכן,
די שנייבאדעקטע בערג, די שיינקייט אָן קיין גלייכן.
נאָר וווּ מען זאָל ניט זיין, מעג זיין די פרעמד ווי שייך
עס קומט א טאָג ווען ווילסט אויפסניי דיין היימלאַנד זען.

פֿון בענקעניש געטריבן איך בין אהיים געפֿאָרן.
מיין שטעטל כ'האַב געפֿונען ווי צוריק מיט יאָרן.

נאָר דאָן אוי, וויי, געקומען איז א טאָג
ווען מ'האַט מיין פֿאַלק ווי פי געיאָגט צום צוג.

און דאָס איז ניט געווען קיין צוג ווי אלע צוגן, ריין און שייך,
קיין פענצטער זענען דאָרט אינגאנצן ניט געווען.
געזעסן איז מען ניט ווי אין סאלאָן
געווען ס'איז קאלט און פינצטער און פול שרעק אין פייוואַגן.

און איצט איך וואַרט: א פֿרייער צוג
געפֿירט פֿון פֿרייער האַנט
זאָל פֿירן דאָס באַפֿרייטע פֿאַלק
אין מיין באַפֿרייטן לאַנד.

1944

מיין ליד

איך רעד נישט מיט קיין ווערטער שיינע
פון זון, לבנה און פון שטערן,
פון שמעטערלינגען וואָס באַגערן
די צארטע רויוז, די ליליע ריינע.

מיין ליד איז האַרט; אין פיין געבוירן
אן עדות ס'איז פון אונדזער לייד.
דעם מענטשן נאָר וויל איך באַזינגען,
פאר אים די לידער זאָלן קלינגען
דעם קרבן פון דער ביטערער צייט.

כ'האַב קיין רחמנות אויף די בלעטער
וואָס ס'רייסט דער ווינט אין האַרבסטיק וועטער -
זיי פילן נישט ווי וויי עס טוט
ווען ס'פליסט א שטראָם אומשולדיק בלוט.

מיין טרוים פון גליק

פאר וועמען מיין ליבסטער זאל איך מיך אויסוויינען,
ווען ביטערע פיינען מיך נאָגן?
צי קומערט דען עמעצן מיין ווייטיק, מיין בענקען,
נישטאָ פאר וועמען צו קלאָגן.

נאָר דו קומסט מיין ליבסטער אין נאכטיקע שעהן,
דו קומסט ביים לבנה־שיין.
איך האָב פאר דער נאכט מיר א חלום באשאפן
און בין שוין מער קיינמאל אליין.

איך לאָז מיינע טרערן דאן רואיק פליסן —
דאן טרעפט זיי קיין פרעמדער בליק.
אין קומסטו געליבטער. דאן קען איך געניסן
מיין חלום, מיין שיינעם, פון גליק.

און ווען דינע אַרעמס מיך צארט ארומנעמען
און איך דרוק צו מיין קאַפּ צו דיין ברוסט,

דאן פיל איך א פרייד ווי געווען וואָלט ער אמת,
ווי אמת געווען וואָלט די לוסט.

דו טיילסט אלע ליידן און טיילסט אויך די טרערן,
אזויווי די פריידן מיט מיר.
איך שלאָף דאן איין באגליקט און בארואיקט,
און חלום נאָך לאנג פון דיר.

1943

אין דער פרעמד

צומאל א לופטעלע לינד,
א ווינטל וואס קומט און פארגייט
איבער דיין פנים ווייעט,
ווייעט און פארווייעט געשווינדט.

און פלוצלינג דיין אויג דא דערועט
א לאנקע מיט גאלד־געלע בלומען
און גראזן זיך שושקען און זשומען
און ערגעץ א וואסערל גייט.

איז עפעס דיר מאַדנע אזוי,
ווי גלייך ס'וואַלט געשוועבט אין דער לופט
פארטרויטער זיס־היימישער דופט
סוף פּרילינג און נאס־פּרישן טוי.

דאָס היימלאַנד דאָס ווייטע אין מיי
געשטאַנען פאַר דיר און סעקונדען
געברענט האָבן אלטע ווונדן —
און שוין אַט איז אלצדינג פאַרביי...

1944 מיי

עס האָט זיך אין מיר א סטרונוע צעריטן

אין הארצן ביי מיר איז געווען א פידל
וואָס האָט מיר א ליד אזא פריילעכס געשפילט.
דאָס פידעלע האָט נאָר פון ליכט געזונגען —
פון אלץ וואָס מיין הארץ האָט געטרוימט און געפילט.

ווען רואיק און שטיל ס'איז געווען אין וועלדל
קוים האָט זיך א בלעטל געשאַקלט אין ווינט.
מיין פידעלע האָט זיך דאן טענער געפונען
מילד און קלאַר ווי דער טרוים פון א קינד.

אין הארצן ביי מיר איז געווען אן אַרקעסטער
און טויזענטער לידער עס האָט אויסגעשפילט,
מוזיק, מעלאָדיע, ווו זענט איר אנטלאָפן?
צי רוישט אפשר אנדערש דאָס וועלדל אין ווינט?

עס קלינגט ניט מיין ליד מער ווי קינדערלאַכן
זילבערן קלאַר און ריין.

די מעלאַדיע איז א הארטע געוואָרן
ווי ארויסגעשניסן פון שטיין.

פון פינצטערן צער, פון ביטערן צאַרן
איך קען מער מיין הארץ ניט אָפּווערן
דערטראַנקען עס ווערט אין א תהום פון טרויער,
פון בלוטיקע יידישע טרערן.

עס האָט זיך אין מיר א סטרונע צעריסן.
פון מענטשלעכן וויי שפילט מיין פידל אצינד —
עס ברענגט ניט צו טראַגן מער קיין מעלאַדיעס
אויף זיינע פליגל דער פּרילינגסווינט.

חאַניקעו 1942

קיינמאָל נישט פארגעסן

קיינמאָל נישט פארגעסן

הער שוין אויף צו וויינען,
הער שוין אויף צו קלאַגן!
פון א ליד א שיינעם
צו מיר ווערטער זאָגן.

הער מיין ליבער דיכטער:
נאָך אזויפיל יאָרן
זענען מיינע אויגן
טרוקן שוין געוואָרן.

ס'האַבן זיך די טרערן
אין אזויפיל יאָרן
אין מיין הארץ געזאמלט
און א שטיין געוואָרן.

א מצבה איז ער
פאר די שוועסטער ברידער

וואס מען האט געוואָרפֿן
אין די מאסנגריבער.

האָב איך אלע געמען
פֿון אויפֿיל טויטע,
דאָרטן אויסגעקריצט
מיט אותיות בלוטיק רויטע.

ס'וועלן יענע ווערטער
אייביק אין מיר לעבן,
קאָן איך נישט פֿאָרגעסן
וועל איך נישט פֿאָרגעבן !

א יידיש שטעטל אין פוילן

ט'אין קיינער דא? ווו זענען זיי?
ווו קען מען זיי געפינען?
— אין וואלד זיי זוך, אויף זייער גרוב
איצט יונגע ביימלעך גרינען.

און זייערע באבע-זיידע ווו,
ווו זענען זיי פארבליבן?
האט מען פון זייער אייביקער רו
אויך זיי ארויסגעטריבן?

אונטער די הייזער-בלאקן דארט
ס'האט גערוט זייער געביין.
ארויסגעריסן פון דער ערד
מ'האט עס מיט אייזן-ציין.

ארומגעוואָרפן און צעשפרייט
זענען געלעגן שארבן

פון יידן, וואס א דא געלעבט
און וואס א דא געשטארבן.

און צו דעם ארט ווו ס'האבן זיך
פאר אונדז געמיט די זיידעס
פארפינצטערט קוקט אראפ די שול
א טויטער, שטומער עדות.

ווייל ווו מתפלל מ'האט אמאל
אין שול פון שטאט, דער שענסטער
קיין ארון קודש מער פאראן,
צעהאקט זענען די פענצטער.

איצט א פארשווארצטע
זי שטייט אין טיפן טרויער,
אין שטעטל אן קיין יידן, ווו
זי איז א פוסטע מויער.

אוישוויץ 1960

איידער איך האָב דאָ מיט שטויביקע זוילן
דיין הייליקן באָדן באַטראַטן.
א פונקט אומבאַקאַנטער מיר געווען ביסט אין פוילן,
א געשפּענסטיק בלוטיקער שאַטן.

היינט האָב איך געזען דיך און מיט טרוקענע אויגן
געפילט האָב דעם בראַך איך דעם שווערן.
מיט גרויקייט די זון איז געוועזן פאַרצויגן
און דער הימל געשטראַמט האָט מיט טרערן.

מיט גיפטיקן הונק נעמט אויף דיך דער טויער
און זאָגט דיר: „אַרבעט מאַכט פריי“
און ווייטער אויב גייסט, שטייט מויער ביי מויער
און פאַרגליווערט אין לופטן פון טויט פיין דער געשריי.

און שפּרייזסטו אריבער די שוועל פון די שטיבער,
טרעסט אריין אין די טויט־הייזער דאָ.

עס שטיקט דיך דער שוידער, דו גייסט ווי אין פיבער
און עס ציט די מינוט זיך לאנג ווי א שעה.

וויטרינעס. און הינטער וויטרינעס טליתים.
פון קינדערישע שיכלעך דערנעבן א בארג.
און הויפנס וואליזקעס פון טויזנטער מתים
עס קלעמט דיר דעם אַטעם, אן אנגסט־טרוים דיך ווארגט.

פיל טויזנט מאל טויזנט געמאָרדעטע יידן
און הונדערטער מויזנטער אנדערע נאָך,
צעשאַסן, פארברענט און צו אש צעריבן —
מיט טרוקענע אויגן איך וויין אויף דעם בראַך.

איך טרעט אויף יידישע ביינער און וויין נישט
נאָר האס אומגעצוימטער דערוועקט זיך אין מיר,
אויף קנאַכן פון מענטשן איך טרעט און איך וויין נישט
נאָר זידיקן צאָרן אין הארצן איך שפיר.

דער טויטן-צוג

איינגעשלאָסן אין וואַגאָן אין הייסן,
צוגעקלאַפט די פענצטער און פארמאכט.
טויזנטער אומשולדיקע נשמות,
גייען אויס פארדאַרשטיקט און פארשמאכט.

אַנגעשפּאַרט פּאַרחלשטע צו טויטע
גייען אויס ווי ברענענדיקע ליכט —
און דער צוג וואָס פירט צום טויט זיי אלע
ווי אַ בייזע שלאַנג פּאַוואַליע קריכט.

פאלן הייסער נאָך אראָפּ די שטראַלן,
און די זין צעפלאַמט זיך און צעגליט,
דאַרט אין שרעקלעכע, אין וויסטע ליידן
ווערט דערשטיקט אַ ייד און נאָך אַ ייד.

זענען שוין די טרערן אויסגעטרוקנט
און קיין בעטן ברענגט שוין מער קיין טרייסט,

נאָר איין וואָרט עס שעפטשען נאָך די ליפּן.
און דאָס אייגע וואָרט: נקמה הייסט.

צי איז שוין דער דיכטער געבוירן,
צי וועט ער געבוירן ערשט ווערן,
צי זענען שוין ווערטער פאראנען
צי מוז מען ערשט גייע אויסקלערן.

און זענען קיין ווערטער פאראנען
זיי וועלן באשאפן נאָך ווערן —
און שפעטער נאָך יאָרן נאָך לאנגע
מען וועט זיי מיט פּחד אויסהערן.

און באבעס זיי וועלן דערציילן,
און קינדער די אויגן פאריסן,
זיי וועלן די באבעס טון פּרעגן:
ווי האָבן די חיות געהייסן ?

ווער חיות וואָס חיות נאראַנים
מען האָט זיי דאָך מענטשן גערופן.

יא, מענטשן און הערצער, נשמות,
חיות מיט מענטשלעכע גופים.
פארשעמט האָבן זיי אונדזער נאָמען
די חיות מיט מענטשלעכן פנים.

פארגעסט נישט דאָס ליד

דאָס ליד פון פארטילעקטע דיכטער פארבליבן,
דאָס ליד וואָס הערש גליק האָט אין קאמף אָנגעשריבן,
פארגעסט נישט דאָס ליד!

דאָס ליד וואָס מען האָט אין די געטאָס געזונגען,
וואָס האָט ווי אן אויפרוף צו שלאכטן געקלונגען,
פארגעסט נישט דאָס ליד!

געדענקט יענע לידער וואָס פלאטערן ווי פאָנען —
די לידער ווינטשעווסקיס וואָס וועקן און מאָנען.
פארגעסט נישט דאָס ליד!
געדענקט אויך סינאָגיס מיר שווערן, מיר שווערן.
און עדעלשטאטס צוואָה —
און ראָזענפעלדס טרערן —
פארגעסט נישט דאָס יידישע ליד!

* * *

אלטס ווערט עלטער, נייעס אין וויי געבוירן
צו לעבן צו דערלייזנדיקע טאט
וואָס בלעטערט אויף אין וועלטגלויף א בלאט
און דאָרט פארציכנט אייביק וועט זי דויערן.

ביי דעם קבר וואָס וועט אמאָל געפונען ווערן

שטיי דאָ א רגע מיט געבויגענעם קאָפּ.
דאן בייג זיך פאמעלעך אלץ טיפער אראפ
און לייג צו דיין אויער צו דער בלוטיקער ערד,
און דערצייל אונדז בלחש, וואָס דו האָסט געהערט.

בלחש, כדי נישט צו שטערן די רו
פון די, וואָס עס דעקט דאָ דער קבר צו.
און הערסטו פון צאָרן שאלן דעם רוף,
דאן ווייס: דאָ ליגט פון מאַרקיש דער גוף.

און הערסטו פון גלויבן קלינגען א ליד,
דאן ווייס: דאָס קול דאָ פון האָפּשטיין גליט:
און הערסטו דעם ניגון דעם זיסן פון פלייט,
דאן ווייס: דאָ ליגט קוויטקאָ דער צארטער פאָעט.

און הערסטו א קרעכץ, א ווייפול געפליסטער
ס'איז בערגלסאָן, פעפער, דאָברושין, דער נסתר —
זיי אלע מיט זייער פארשניטענעם ניגון

איניינעם מיט אנדערע צענדליקער ליגן.
אומשולדיק געטויטע, אן דין און אן ריכטער
דער ייד מיט זיין חכמה,
דאס ליד מיט זיין דיכטער.

די פיר צייטן

אייביק יונג איז נאָר די זון

נאָך ק. פ. מייער

נעכטן האָט מיין שריט געפונען
מיין פארגעסן יוגנט־טאַל.
פוסטע איז זיין דנאָ געוועזן,
גריין די בערג ניט, ווי אמאַל.

מיינע טרוימען, מיינע שוימען,
בוקן־ביימער מלאַ חן —
אייביק יונג איז נאָר די זון
און זי אליין איז אייביק שוין.

דאָרט, וווּ צווישן גראָזן הויכע
מיד דאָס פּאַטיקל סע ליגט,
האָט אין מיינע יוגנט־אַרן
מונטער זיך אַ טייך געוויגט.

דורך די וויזען, דורך די ווערבעס
פלעגן טשערדעם צו גיין —
אייביק יונג איז נאָר די זון
און זי אליין איז אייביק שוין.

זוניקער טאָג

ווען מיטאָג שיט פון גילדנער שאַל
זיין ברכה אויס אין גאס,
דאן אלץ וואָס טונקל איז אין מיר,
ווי ניט געווען פארבלאסט.

און אלץ וואָס האָט אלס שטילע פרייד
צומאָל אין מיר געלעבט
וואכט אויף, ווען ס'ליכט פון גילד'נער שאַל
אראָפּ פון אויבן שוועבט.

און יענער יאוש וואָס פון לאנג
ער לויערט אין מיין בלוט,
ווערט נעלם, ווען אין גילד'נער שיינ
די וועלט אין פרידן רוט.

נעכטן נאך

נעכטן נאך ביסט מיר געווען
כמעט ווי אומבאקאנט;
ניט מער ווי מאָדנע בלומענדופט,
וואָס צוגעטראָגן מיר די לופט
פון ווייטן טרוימענלאַנד.

און היינט ווי נאָענט ביסטו מיר,
ווי נאָענט ליבסטער מיין!
איצט ווילסטו גיין, פארלאָזן מיר,
איז מיר גלייך ווי א שטיק וואַלט זיך
א ריס טון פון מיין לייב.

שוואלבן אונטער מיין דאך

די זון איז דאך נאך נישט ארויס פון איה-קעסט...
וואס האט איר אייך שוין אזוי פריילעך צערעדט?
איר קלייניקע געסט פון אונטער מיין דאך?
איר זע, אז איר האט צו דערציילן א סך.

געפלויגן איר זענט איבער לענדער און ימען
פון אייער נסיעה דערציילט איר מסתמא?
איך בין אייך מקנא וואס אייך איז באשערט
צו זען אלע שיינקייטן פון אונדזער ערד.

און איך זיץ א דא ווי געבונדן מיט קייטן,
וואלט איר נישט געוואלט אויף א רגע זיך בייטן?
שיענקט מיר די פליגל און שענקט מיר די לידער
צו קלעבן צור ערד איז מיר לאנג שוין דערווייטער.

1942

מיינע פריינט

ס'איז שפעטער הארבסט. אין שטוב איך בין אליין
כ'האב שוין געפרוּווט פון זיך אוועקצוגיין.
ווי גייט מען עס ווען וויינט די צווייגן רייסט
און זיי מיט צארן דיר אין פנים שמייסט?

ווען גרויער הימל טייכן טרערן גיסט
און געלע בלעטער וואלגערן זיך אין מיסט...
און דא אין שטוב ס'איז אזוי טרויריק פוסט,
א טיפער אומעט פרעסט און קוויילט מיין ברוסט.

פון לאנגען שווייגן כ'בין געוואָרן מיד
און מיד צו שרייבן נאָך א טרויריק ליד.
איך זוך אַ טרייסט, איך זאָל נישט ווערן קראַנק,
און זיך דערזע מיין אלטן ביכער-שראנק.

א ברייטן גרויסן שלום גיט ער מיר,
ווי פאר א גאסט ער עפנט אויף זיין טיר.

און איצט אין שטוב איך בין נישט מען אליין,
איך הער פון הימל נישט מער דאס געוויין.

ס'איז גוט צו טענהן מיט אן אלטן פריינט,
זיין ליבער שמייכל אלצדינג העל באשיינט,
פארטייבט דעם אומעט וואָס געפרעסט די ברוסט,
צום לעבן ווידער אויסגעוועקט די לוסט.

דערפאר איך זאָג אייך נאַכאמאָל מיין דאנק
איר גוטע פריינט פון אלטן ביכער־שראנק.

פּרילינג

זאל קומען היינט די וועלט זיך מיט מיר פּרילינג.
ס'קאָן איבער אונדז קיין שליטה אומעט האַבן
ווען ווייס-געקליידט צום יום-טובּ בתּמעה שטייען
ווען בשמידיק די פלידער-ריחות ווייען.

דעם פיראלס טרעלן אונדז מיט זיסקייט לָאָקן.
און מיר פאַרשיכורט פון דעם פּרילינג גייען.
היינט וואָלט אין די העלסטע פאַרבנ-טענער
ס'לעבן איך געמאַלט און אַן אַ שאַטן.

באזינגען עס מיט שטום מיט גלאַקנריינער,
און אומעטום ווי נאָר איך וואָלט געטראָטן
וואָלט איך באפוילן בלומען אויסצושפּרייטן
און מיט מיין פרייד איך וואָלט די וועלט פאַרשאַטן.

געלאָזט מיין טיש פאַר יעדנס שמחה גרייטן,
און כ'וואָלט געפרוּווט דעם אומעט צו פאַרגעסן
וואָס האָט געלויערט אויף מיר אין די גאַסן
און ווי אַ שפּין מיין האַרץ-בלוט האָט געפרעסן.

ביים ים

כ'האב געזען דיך פארטאָג,
ביסט געלעגן פארטראַכט
און גרוי־שוואַרצע נעפלען געהילט,
נאַר ס'איז פלוצעם ארויס דיין געליבטע:

די זון —
האַסט באלד דו איר נאַענטקייט דערפילט,
ס'האַט איר גאַלדענער קוש
דיך אויפגעוועקט,
דיך באשיט מיט א זילבערנעם רעגן.

ליגסטו אין שטראלנגעוואנט,
שימערירסט און דו שיינסט,
דיינע כוואליעס יאָגן אנטקעגן,
שיט אראַפ זי איר גאַלד,

און איר פייער צו דיר,
ווערסטו ווילדער, צעקאַלטער און הייסער.

רייסט צום ברעג זיך, און ווילסט
צור יבשה ארויס,

אפשר וועסטו איר דארטן זיין נענטער,
ס'זינגט א לויב ליד דער ים
דער געליבטער א דאנק.
כ'לייג מיין אויער צום ברעג

און איך לויש דעם געזאנג,
איצט איך גנבע דעם ים
אלע שטראלן אוועק.
און איך וויקל מיך איין

אין זיין זילבערגער דעק.
ווערט מיר ווארם און גוט
ווערט מיר גוט אן א שיעור
אלע ליידן ער האט צוגענומען סוף מיר,

ערשטער מיי אין בוקארעשט

א מענטשנשטראם צעגיסט זיך איבער גאסן
ווי לאווע וועלכע זי'דט.
ווי כוואליעס פונעם ים וואס טרייבן זיך אלץ פארויס.
עס רייסט זיך מיט.

און ווי די כוואליעס הייבן זיך אן נויגן —
דער שטראם זיך וויגט.
עס שטארט די פרייד ארויס פון אלע אויגן,
און שטאלצער בליק.

ס'איז יום־טוב היינט, האט זיך די שטאט מיט פאנען
באפוצט אויפסניי.
עס ווינקט אראפ פון דעכער, פון באלקאנען.
„דער ערשטער מיי“.

די לופט איז פול מיט יובל און געזאנגען.
עס טראגט דער ווינט

פון מענטשנשטראָם די הילכדיקע קלאנגען
צו מיר אצינד.

א בלומענפעלד האָט אויפן פלאץ דעם ברייטן
זיך אויסגעשפרייט.
מיט פלאטערנדיקע פאַנען, מיט טראַמפייטן
דער פּרילינג גייט.

הארבסט

ס'איז ביינאכט א גזלן אָנגעקומען
האַט ער אויסגעקוילעט אלע בלומען.
האַט גערויבט ביי זיי די דופטן און די פארבן
ליגן זיי פארשרפעט און שטארבן.

קוקט אראפ דאָס בלויע אויג פון הימל,
זעט יעס אונטן טויט א יעדעם בלימל.
ווערט דער הימל גרוי און גיסט מיט טרערן,
וויינט און וויינט און קען ניט מער אויפהערן.

האַבן זיך די פייגעלעך באהאלטן
פארן אַטעם פונעם ווינט דעם קאלטן,
נאָר א שווארצע קראַ צערייסט דאָס שווייגן
קראַקעט אויף א בוים מיט דארע צווייגן.

מיי-ליד

פארבן-פראכט — א ווונדער חלום,
בלומען, גרינס און בלי.
דאָרשטיק טרינק איך אויס די שיינקייט
פון דעם אינדערפרי.

ווי פארקישופט מוז איך לוישן
דער נאטורס מוזיק.
בינען זשומען, בלעטער רוישן:
— לעבן, דאָס איז גליק.

צו דעם ליכטיק־שיינעם יום־טוב
היינט די וועלט זיך גרייט,
זינגט די ערד א לויב דעם לעבן
און א לויב דער פרייד.

ערשטער מיי מארשירט א שטאַלצער
אויף טעפּיכער פון סאמעט.
איך גיי אנטקעגן אים באגריסן
מיט דער פאָן וואָס פלאמט.

אין משך פון יאָרן

ווערטער

ס'טרעפט זיך א וואכע איך ליג און טראכט
עס וויל זיך, נאָר ס'קען זיך ניט שלאָפן.
ס'קלאפט לאנגזאם דער זייגער, פארטרייבט די נאכט.
מיר בלייבן די אויגן אָפן.

דאן קומען די היימישע ווערטער צו גיין.
קומען מיט בילדער און גראמען.
טויליען זיך צו אזוי צערטלעך צו מיר
ווי קינדערלעך צו זייער מאמען.

איר גלויבט כ'בין א פרעמדע געוואָרן צו אייך,
איך האָב אייך פארלאָזט און פאראַטן?
נישט אמת איר ליבע, איך טראָג אייך אין מיר
אזויווי מיין אייגענעם שאַטן.

איך קלויב אייך נאָר איצט נישט מער שטענדיק צונויף
אזויווי א בינטל בלומען,

איר קומט אויף א רגע, מיר שפילן און דאן —
איר גייט אזוי ווי געקומען.

היינט האב איך דערפילט, אז איר האט אייך פארבענקט
נאך קלארן ריינעם פאפיר,
איר ווילט גישט מער בלאנזשען ארום נעגלעך,
און קומען אלס גאסט נאך צו מיר.

האב איך אייך געזאמלט און ריי נאך ריי
געשפרייט אויף ווייסן — שווארץ.
ס'איז בעסער אייך אין טויטן העפט
ווי'ן לעבעדיקן הארץ?

זאָל זײַן געבענטשט דער אומרו מיר

געבענטשט דער שלאָף איז, וועלכער קומט
מיט לייכטע טריט ביינאכט.
נאָר אויך דער אומרו, וועלכער זשומט
אין דיר, ווען ביסט דערוואכט.

דו ליגסט, און ס'עפנט אויף איר טיר
די גנאָד דיר שטילערהייט —
און ס'קומט א וואָרט פון דאָרט אפיר,
א ניגון און א פלייט.

דו נעמסט דאָס וואָרט און נעמסט די פלייט
און שפילסט דעם ניגון אויס,
און פריידיק שפירסטו ווי ער בעט
זאָלסט שיקן אים ארויס.

איז ליגט ער און ער ווארעמט זיך
אין דיר א שעה און צוויי;

און דאן ארויס ער טוט א קליך
ווי ס'הינדעלע פון איי.

איז אויב מיט זאפטן פול דער שיר,
אויב לעבעדיק פארטראכט.
זאל זיין געבענשטשט דער אומרו מיר,
וואס וועקט מיך איר דער נאכט.

נעם ארויס די קליידער שענסטע

פון שראנק נעם ארויס די קליידער שענסטע
און יעדער טאג זאל יום־טוב איצט זיין.
נוץ אויס די רגע די סאמע קלענסטע
און טרינק דער פריידס קארג באמאסטענעם וויין.

און איבער די פלעצער טו זיך א טראַג,
ווו א צעשטראלטע צומאָל ביסט געגאָן.
און נאָר א קליינעם זיפץ טו, א קלאַג,
אויף אלץ וואָס געווען און ניט מער פאראן.

און זוך אין די גערטנער די באהאלטענע באַנק,
ווו דו האָסט א גליקלעכע אָפטמאָל געוויילט,
זי ליבעפול גלעטן זאָלסטו — און לאנג —
אין דערמאָנונג פארזינקען, און ניט זיך געאיילט.

אצינד, חזן פון לעבן די שעהן זיי רינען
אלץ שנעלע באַרג־אָפ צו דעם פינצטערן ברעג.

נוץ אויס אײַט, דעם אפשר לעצטן באַגינען
אז פּריילעך זאַלסט קאַנען זיך גרייטן אין וועג.

דער דיכטערן...
כ'האַב דיך געפונען, זיך האָב איך פּאַרלירן,
ווי מאַדנע וויין איז דיין געזאַנג געווען.
אין טרונק געטאַן, איצט שטאַר, ווי איינגעפּרוּירן
איז אלץ אין מיר און כ'פּיל זיך אזוי קליין.

פון וואַנעט דער נישט וועלקנדיקער חן,
וואָס ווערט פּונסניי אלץ אין דיין ליד געבוירן?
זיין הויך אויף זיך פון זינט געפּילט כ'האַב ווייען
כ'האַב צו מיין ליד דעם חשק אַנגעוויירן.

וואָס וואַלט געקאַנט איך צאַרטער דען נאָך זאַגן,
וואָס אנדערש, צי וואָס ליבלעכער ווי דו?
קאַן פון מיין וואַרט דען העלער ויין דער שייך?
דיך נאָר דורך ליבע וועל איך גובר זיין.

קלאַרקייט

מיר פעלט דאָס וואָרט אלץ וואָס איך פיל צו זאָגן
און דיר צו דאנקען פאר דיין פּרעכטיק וואָרט.
ווי פשוט איז עס און ווי מעכטיק פאַרט
די כוואליעס זיך פון דיינע פּערזן טראָגן.

פון אונדזער ווייטיק דיינע שורות קלאָגן
אין טרויער-ריטם שטייגן זיי און פאלן.
נאָר אויך מיט טרייסטונג ווארעמער זיי שטראלן
און ניי מיט צוקונפט אונדזערע הערצער שלאָגן.

דיין יעדעס בילד, געפאַרמט פון מייסטער-האַנט
איז ווי אין גאַלד געשטאַכן פיין און צאַרט.
און דיין געדאַנק — ווי דורכזיכטיק קלאָר.

ביסט אַנגעפילט מיט קלאַנגען ביון ראַנד,
מימ פּרוכבאַרקייט און קראַפט פון דיר ס'שפּאַרט
און אַן אַן עלטער שיינען דיינע יאָר.

עס טרעפט...

עס טרעפט מיד באפאלט א בענקשאפט
אן אומדערטרעגלעכער וויי,
נעם איך ארויס דיינע לידער
און בלעטער לאנג אין זיי.

אז א מידע איך ווער אנטשלאפן
מיט דיינעם א ליד אין האנט
איך בין נישט מער קיין פארלאזטע,
מיר זענען ווידער באנאנד.

אמאל עס האט זיך געטראפן
געהערט א קלאפן אין טיר —
איך לויף און איך פאל און איך זע דיך;
א בלייכער שטייסטן פאר מיר.

דו בעטסט ביי מיר „עפן שוין שנעלער!“
דעם שליסל איך קען נישט געפונען

איך זוך אים נאָר פּלוצעם דערזע איך
דו ביסט שוין ווידער אנטריגען.

איך ווייס, געווען ס'איז א חלום,
אין חלום געווען ביסט גיי מיר.
די טיר וועט שוין בלייבן פארשלאָסן
אויף אייביק מיין פריינד, פאר דיר.

ווען איך וואָלט זיין א פרומע
אין שול כ'וואָלט ליכט געצונדן,
אז דיין ריינע נשמה
זאל איר רן געפונען.

בין איך אָבער א פרומע
קיינמאָל נישט געווען —
האָב איך געטראָגן בלומען
צו אן איינזאמען שטיין.

אויב דיין הארץ איז אויסגעברענט...

פרייד און טרויער, גליק און לייד
זאלן דיר דיקטירן
דעמלט וועט דיין ליד צום הארץ
פון די מענטשן פירן.

— אויב דיין הארץ איז אויסגעברענט —
ס'א טויטע קויל געבליבן,
ווארף אוועק די פען פון האנט —
האסט אומזיסט געשריבן.

מוח-ליריק, יא צומאל
כ'לייען זי מיט נארגעניגן,
זאגן אז איך האב זי ליב.
ס'וואלט געווען א ליגן.

מיך באגייסטערט און ס'ווערט נאענט
דעמלט מיר א ליד,
ווען א סטרונע מיך ס'בארירט
און איד זינג עס מיט.

גרענעצן

וואקזאלן, וואגאָנען גערױעזע געדראנגען, —
א פלאץ צווישן פענצטער און טיר,
געלעכטער, סױן לידער צערײסענע קלאנגען —
און אלץ ווי אין דרײַהיים אויך ביי דיר.

גרענעצן, גרענעצן — צו וואָס און פאר וועמען?
פעלן מיר זיי, צי פעלן זיי דיר?
מיט אָפענעם הארץ און אָפענע אויגן. —
בין איך די שטחים אדורכגעפלוין
זינג, צוג נאָר, דיין ניגון זינג מיר.

טאלן און בערג און פעלדער און ביימער
און לאַנקעס און גרינט אָן א שיעור
און א מונטערער טייך וואָס טאנצט איבער שטיינער
און אלץ ווי אין דרײַהיים אויך ביי מיר.

שטעט ווו דער ריטם פון אונדזער יאָרהונדערט
דער האַסטיקער, האַמערט זיין שיר —

אומעטום דעם כוח פון מענטש כ'האָב באוונדערט
ביי אייך ווי אין דר'היים אויך ביי מיר.

צי רוסלאנד, צי טשעכיע, אונגארן, פוילן —
קיין מחיצה, קיין שיידוואנט איך שפיר!
זאל גארניט די שיינקייט אונדו נישט פארהוילן
נישט ביי דיר אין דער היים, נישט ביי מיר.

דאָס געזאנג פונעם שטעטל

אונדער שטעטל צו באזינגען
ס'האָט קיין זינגער נאָך דערוויילט:
ס'האָט קיין שרייבער און קיין דיכטער
קיינמאל נאָך פון אים דערציילט.

אמת, ס'איז נישט לייכט געוועזן,
ווערטער פאסיקע געפינען,
ארום די ברודיק־ענגע געסלעך
לידער פרעכטיקע צו שפינען.

אויך די קלייטעלעך די קליינע
ביי דעם ברעג פון קרומע שטראָן
און די טאָפליציע דאָס טייכל
האָבן נישט גערייצט די מוזעס.

הייזלעך, הייפלעך, גרוי און גרינלעך,
איינגעטונקען ווי אין שימל,

און געדוכט זיך, א פארשטויבטער
איז אפילו דא דער הימל.

נאָר פארשוויגן זאל נישט ווערן
אויך זיין כבוד נישט און הן:
ס'זענען דאָ חברים גוטע
און נישט ווייניקע געווען.

און אין יענע קליינע הייזלעך
וואָס צו זיי דורך שלאָס מען גייט,
דאָרט סע האָבן קאָמוניסטן
צו דעם קאמף זיך צוגעגרייט.

אויך פון דאָרטן פאר די קעמפער
וואָס דאָפטאנא זיי געשטיקט,
שפייז און קליידער, טרייסט און גרוסן
לאנגע יאָרן מ'האַט געשיקט. —

היינט, — אוודאי נאָך נישט אלעס
איז שוין אנדערש דאָ געוואָרן.
אַבער זעט, אויס שטויב און חורבה
ווערט פאמעלעך ניס געבוירן.

מיט דעם היימלאנד אויך דאָס שטעטל
וואַקסט און גיסט אָן פרייד און האַפֿן
אין די הערצער, — שענקען מיר אים
פול מיט ליבשאפט אַט די סטראָפֿן.

נעכט

איר פון אומרו, ווייען נישט געשטילטע,
זעלטן נאָר מיט שלאָף-געבענטשטע נעכט,
בייזע פינסטערע איר זענט מיר רעכט —
זענט איר דאָך מיט פרוכטן אָנגעפילטע.

פרוכטן, וואָס זיי פאלן זיסע, מילדע
פון דיעם רייכן בוים פון פאָעזיע
מיר אין שויס אראָפּ כמעט אָן מי,
דאָך דערונטער האַרבע אויך און ווילדע.

זונדער די אַט אָפּ איר דאן פון יענע,
פאק אין סטראָפּן גאָר די רייפע איין
און די אנדערע לאָז איר רואיק וויאנען.

כאַטש באנאכט זיי זענען מיר אנטשטאנען,
זאָל, איר פריינט, אצינד ביי העלער שיין
גאַרנישט אייך אין פינסטערגיש דערמאנען.

דו האָסט גאָר לאנג...

דו האָסט גאָר לאנג נאָך צערטלעכקייט געבענקט
און איצט. די בענקשאפט, אויב זי איז געשטילט
און אליעס וואָס דו האָסט געווינטשט דערפילט —
פארוואָס דיין אויג אין טרערן איצט זיך טרענקט?

א דאנק דו שיק פאר ווונדערלעכע טעג,
וואָס פאר נאראַנים פרעגן נאָר זיך פאסט
דויערט עפעס ליענגער נאָך דאָס גרויסע גליק,
עס בלייבט — ווער ווייסט? נאָר אש אין הארץ צוריק,
וואָס אזוי אַפט גערימט זיין פייער דו האָסט.

א וואָרט

א וואָרט קען זיין אמת, ס'קען זיין אויך א ליגן
און איד וויל נאָר הערן די וואָר.
די אויגן וואָס זענען פון הארצן דער שפיגל,
נאָר זיי זאָגן שטענדיק די וואָר.

שוויג ווייטער מיין ליבסטער און לאָז דיינע אויגן
נאָר רעדן צו מיר וועגן ליבע.
זיי וועלן מיר לייכטן, צוויי העלע מגורות
אין אַוונטן טונקלע און טריבע.

געקליבענע ווערטער

עס זענען אזויפיל פאָעטן פאַראַנען
וואָס קלייבן די ווערטער זיך אויס.
די האַרציקע, פשוטע פון אונדזער לשון
ווי מיסט זיי וואַרפן אַרויס.

געקליבענע ווערטער, געקליבענע גראַמען
און זעלטענע בילדער — ווי שײַן.
עס קלינגען די סטראַפּעס — עס הערט נאָר דאָס אויער,
צום האַרצן זיי קיינמאַל דערגיין.

די קריטיקער וועלן די לידער דאן לויבן,
די אַנדערע דיכטער זיי לייענען.
באוונדערן וועט מען די גרויסע נעניטקייט,
דערוואַרעמען וועלן זיי קיינעם.

דערפאַר ביי די ווערטער געהערט פון מײַן מאַמען
אזויווי ביז איצט — איך פאַרבלייב.
איך שרייב פאַר קיין קריטיקער, פאַר קיין פּאָעטן,
פאַר פשוטע מענטשן איך שרייב.

ליידיק און פוסט

ליידיק און פוסט
ווי הארבסטטיקע שוואלבן־נעסטער
מיין לעבן איז שוין פון לאנג,
וועט מיר די צוקונפט א שטראל נאך שענקען?

צו באלייכטן מיין געזאנג?
צי וועלן שוין שטענדיק זיין מיינע לידער
אומעטיק און גרוי —
אווווי עס זענען די טעג, די יארן
פון אן איינזאמער פרוי?

דער פּאָעט

ס'האַט איינמאַל אַ לערער די קינדער געזאָגט:
באשרייבט וואָס איר ווילט אליין.
האַט איינער אַ שילער געמאַלן זיין קאַץ
מיט פאַרבן נאָך שענער ווי שיין.

ווען ס'האַט דער לערער געלייענט דעם פּאָעם
האַט געשיקט ער דאָס יינגל אהיים:
„ברענג זי אהער דיין קאַץ — ווייל איך וויל
דאָס באשריבענע זען“.
ווען ס'האַט זיך באוויזן דאָס מיאוסקייט אין שול
ס'האַבן אלע געחזוקט, געלאַכט.
דער לערער אליין האָט געשאַקלט דעם קאַפּ.
ער האָט זיך אַ וויילע פאַרטראַכט:
„דו ווייסט מיין קינד וואָס פון דיר וועט זיין?
וועסט ווערן אַ גרויסער פּאָעט!“
און אַט אזוי איז עס טאַקע געשען —
זיין נאָמען איז נאָזים היקמעט.

כ'האָב דעם גלויבן

כ'האָב דעם גלויבן קיינמאל נישט פארלוירן
אין דגם מענטשן; און אין שווערסטער נויט
ווען פארטונקלט האָט די זון דער טויט,
אים אפילו אויך נישט אָנגעוויירן.

כ'האָב אויף חברשאפטן אַפט געשווירן
וואָס צומאָל אנטוישט זיי האָבן מיך.
אנדערע געשפינען האָבן זיך,
וואָס אלע פראוון וועלן איבער דויערן.

ווען דיינע בליקן

ווען דיינע בליקן האָבן מיר צערטלעך געגלעט
ווי מאמעשע הענט.
זענען די מעת-לעתן געווען קורץ ווי די רגעס —
ווייל קורץ איז די פרייד.

זינט דו ביסט אוועק
האָבן זיך די רגעס פארוואנדלט אין שעהען
די שעהן אין מעת-לעתן —
און יעדער מעת-לעת אן אייביקייט.

שאפנס־פרייד

פאר דער וועלט ס'איז זיכער קיין שאַדן
וואָס איך שרייב נישט יעדן טאָג א ליד.
ס'קומט א צייט ווען ס'וועיל די האנט שוין רוען
און ס'איז אויך דאָס הארץ א ביסל מיד.

דאָך די תאוה מיינע צו דער מוזע
קומט צוריק, ס'איז קיינמאל נישט צו שפעט.
רייען זיך ווי פערעלעך די אותיות
פיל איך ווידער וואָס ס'איז שאפנס־פרייד.

וועט עס ווער אויפהייבן?

אַנגעשיכורט כ'בין פון פלידערדופט:
זינג איך ווייל איך קען ניט שווייגן,
ווען עס זינגט דער בלי אויף אלע צווייגן,
און א צויבער-פלייט זינגט אין דער לופט.

עפענען זיך די קנאַספן פון מיין ליד —
האַט עס ווי דער פּרילינג זיך צעבליט.
פיל איך ווי יעס צייטיקט זיך און רייף עס ווערט,
ווי א רייפער עפל פאלן ס'וועט צו ד'רערד,
וועט עס ווער אויפהייבן?
וועט די פרייד מיר זיין באשערט?

יעדעס בייגעלע פאפיר

יעדעס בייגעלע פאפיר
ווייס און אומבאשריבן
איז פון קינדוויי; אן פאר מיר
צויבערהאפט פארבליבן.

ליידיק איז עס ווי א פעלד
וואס נאך נישט צעגראבן,
וון צור ארבעט זיך געשטעלט
מענטשן נאך נישט האבן.

ביידע מוזן ערשט באפלאנצט
און באוואסערט ווערן,
אום פון זונענשטאלן באגלאנצט
פרוכטן צו געבען.

דרויסן גייט דער פריילינג שוין
שפאנט מיט פולן ברען.

און פון שפאצן דער המון
יובלט צו מיין פען.

האט דער בויגן זיך צעבליט
ווי אויפן בוים דער צווייט
און עס פרייט מיין יידיש ליד
זיך מיט די שפאצן מיט.

מיינע שפראכן

ווי בין באגליקט מיט ווערטער איך אלס מענטש,
ווי רייך קאן איך געשטאלטיקן די געפילן,
מיט דריי לשונות בין איך דאך געבענטשט,
דריי אינסטרומענטן אויף מיין ליד צו שפילן.

געשטאמלט כ'האב אויף יידיש לאנג נאך איידער
איך האב דאס ערשטע קלאַרע וואָרט גערעדט,
דעם אלה-בית געלערנט האָט מיך דער טאטע,
דערנאָך געלערנט כ'האָב דעם אלפאָבעט.

די ערנסט-מעלאַנכאָלישע ניגונים
די טרויריק זיסע ווערטער פון די דוינעס,
זיי אויף רומעניש האָב איך פרי פארנומען
אַט דאָ, אין מיינע היימישע מקומות.

אויף יידיש פלעג איך שמייכלען צו מיין מאמען,
פון מיינע לייד דערציילן איר און פרייד.

איר יידיש ליד שווערמיטיקס פלעג צעפלאמען
מיין חשק אויף צו וואנדערן ערגעץ ווייט.

געלייענט אויף דייטש האב איך די דיכטער מיינע,
צום ערשטן מאל געפרוויט זיך אלס פאָעט.
פארערט אויף דייטש האָב געטען איך און היינען,
מיט זייער וואַרט מיין ליבסטן אָפט געגלעט.

און ס'איז מיין וואַרט אין יעדער פון די שפראכן
געווען א שפּיגל שטענדיק פון מיין זיין
ווי אָפגעשפּיגלט אויף די בלאַנקע פלאַכן
מיין שמחה האָט זיך פּונקט ווי טיפּסטע פּיין.

מיט דריי מתנות קעניגלעך באשאַנקען,
זיי דינען און זיי וועלן דינען מיר.
צו פאַרמען און געשטאלטיקען די געדאַנקען
פון בענקעניש נאָך ליכטיקייט אָן שיעור.

דאָס וואָרט טוט פֿארזאָמען

אלץ וואָס זיך אומגעוויס רעגט
אין מיר אינעם טאָג דעם האלבר־העלן
און וואָט מיך שטורמיש באוועגט
ווי אמאָל כ'וואָלט דערציילן יעס וועלן.

נאָר איצט ווי אין תהום הער איך פאלן
מיין וואָרט, וואָס געשוימט און געפלאָסן,
גלייך־ווי ס'וואָלט די שפראך אירע קוואלן
אויף אייביקער צייט מיר פארשלאָסן.

איז פיר איך פארעקשנטע שטרייטן
מיט נעפלדיקע זילבען־פאנטאָמען.
א קלינגען איך הער פון דער ווייטן,
נאָר דאָס וואָרט וואָס דערלייזט טוט פארזאָמען.

די מאמע האָט עס אָנגערופן „זיווג“

די מאמע האָט עס אָנגערופן זיווג,
„באגעגעניש“ געזאָגט האָט א פּאָעט
אויף דעם גיעפיל וואָס ציט צו זיך צוויי מענטשן
ווי א פּאַרכישופּטער מאַגנעט.

נאָר אויב עס טרעפט אן דו וועסט דעם פּאַרלירן
וואָס ס'האָט דער גורל דיר געבראַכט אין וועג —
אן איינזאַמער וועסט וואַנדערן דורכן לעבן,
אין פּוסטקייט וועלן אויסגיין דייע טעג.

רויזן

געהערט איך האָב עס אין אן אלטן לִיד:
„אין שפעטן האַרבסט אומזיסט די רויזן נאָך בליט.“
ס'איז נישט אזוי און אנדערש איז די וואָר.
די רויזן בליען כמעט דאָס גאַנצע יאָר.

די ערשטע קנאַספּן עפענען זיי אין מיי
און בלייבן נאָך ווען דער זומער לאַנג פאַרביי—
אין שפעטן האַרבסט ווען ס'לויערט שוין דער טויט,
זיי שטראַלן אלץ נאָך אינעם טיפּסטן רויט.

ביי דער שוועל פון נייעם יאר

אוועקגעקייקלט זיך א יאר האט ווידער
דריקט שווער זיין לאסט אויף מיינע גלידער.
נאָר ס'איז מיין הארץ געבליבן פריש און יונג
און זילבערן ווי שטענדיק איז זיין קלונג.
א יעדן ווינט־שטויס פונעם טאָג איך שפיר.
לאנג, לאנג נאָכציטערן שטיל־ערהייט אין מיר.
טראַגט צו די שעה מיר א באַשייד'נע פרייד
קלאַפט עס צופרידן אויס זיין באַשייד
און באלד אין כּעס איך הער עס שטורמיש שלאָגן.

דארף עס צומאָל אן עוולה איבערטראַגן.
זאָל ברוגז זיין איך, וואָס אין אל די יאָרן
ס'איז אויף קיין האָר נאָך קלוגער נישט געוואָרן?
זאָל איך זיין אימפּעט בענדיקן און צוימען
ווען ס'דראַפען צו די הימלען זיך די טרוימען?

אלץ וואָס אין פּרילינג זיך אין אים גערעגט,
און וואָס אין זומער האָט עס זאנפט באוועגט,
און וואָס אין ווינטער האָט זיך גאנג באשווערט,
זאל גיין אין אלטן ריטם אומגעשטערט
ווי לאנג אין מיר אים קלאפן איז באשערט.

דעם יאָרהונדערט פֿון די ספּוטניקעס

היינט אין סאַנעטן קאַן מען ניט מער לויבן
די טונקלע אויגן פֿון א צארטער פרוי.
דעם פּרילינגס־ווינט, דעם פּערלדיקן טוי.
היינט מײן יאָרהונדערט ווערט אין ליד דערהויבן.

פֿון וועלטן־גאַנג דער ווייזער זיך געשויבן
און מײלן פיל דער שטראַם פֿון צײט געפלאָסן.
מיט דאגות נאָך פיל אנדערע אָנגעגאַסן,
מיט אנדערע צילן איז זײן בעט ביז אויבן.

היינט לאַזט מיך יענע וואָס די הימלען שטורמען
מיט ווונדער־ווערק פֿון טעכניק און פֿון גײסט,
פֿול גלי און אימפעט נײ דאָס לעבן פאַרמען

מיט שטאַלצע פלענער, מוטיקע געוועטן
און פארן גליק און שלום קעמפֿן דרייסט
זײ לאַזט מיך הימנעס ווידמען און סאַנעטן.

פריינט מיניע

כ'האָב דעם גלויבן קיינמאָל נישט פארלוירן
אין דעם מענטשן — און אין שווערסטער צייט
ווען פארטונקלט ס'האָט די וועלט דער טויט
אים אפילו אויך נישט אַנגעוויירן.

כ'האָב אויף חברשאפטן אָפט געשווירן,
וואָס צומאָל אנטוישט זיי האָבן מיך.
אנדערע געשפינען האָבן זיך
וואָס אלע פרווון וועלן איבער דויערן.
פריינט,
ארום מיר שטייט איר פעסט ווי מויערן!

ווי די ערד

ווי די ערד מיט זאפטן אָנגעווייקט
בין איך איצט מיט פארבן, קלאנג און בילד,
און איך בייג מיך ווי די זאנג זיך בייגט
ווען איר הילז מיט קערנדלעך זיך פילט.

בעט איר: לאַז די שפע זיין אין מיר
מוטער ערד, ביז לעצטן לעבנסטאָג.
ווען צעשיידן וועל איך זיך פון דיר
בלייבט דיר סיווי אלץ וואָס איך פארמאָג.

אינהאלט

די אלטע היים

6	די באלאדיע פון דעם דארפס ייד
14	מיין מאמע
16	מיין פאטער
18	דער באבעס מעשיות
20	דער מאמעס מוטער
22	דער זיידע מיטן אייניקל
24	מיינע שפילעכלעך
26	מיט בארוועסע פיס
27	מיין בוים

אין געטאָ

30	אין טראנסניסטריע
32	מיין פארמעגן
34	דער משכון
36	דער מאסנגרוב
39	בענקשאפט נאך גליק
41	ביים מאשינדעלע
43	יוגנט — יוגנט

45 דער צוקונפֿט־טרוים
47 צוויי הינט
49 פאריז 1943
51 פסח אין דער היים
53 געווען בין איד...
54 דער צוג
56 מיין ליד
57 מיין טרוים פון גליק
59 אין דער פרעמד
61 עס האָט זיך אין מיר א סטרונע צעריסן

קיינמאַל נישט פארגעסן

64 קיינמאַל נישט פארגעסן
66 א יידיש שטעטל אין פוילן
68 אוישוויץ
70 דער טויטן-צוג
73 פארגעסט נישט דאָס ליד
74 ביי דעם קבר וואָס וועט אמאָל געפינען ווערן

די פיר צייטן

78 אייביק יונג איז נאָר די זון
79 זוניקער טאָג
80 נעכטן נאָך
81 שוואַלבן אונטער מיין דאך

82 מיינע פריינט
84 פרילינג
85 ביים ים
87 ערשטער מיי אין בוקארעשט
89 הארבסט
90 מיייליד

אין משך פון יאָרן

92 ווערטער
94 זאל זיין געבענטשט
96 נעם ארויס די קליידער שענסטע
98 קלאַרקייט
99 עס טרעפט...
100 אויב דיין האַרץ איז אויסגעברענט
102 גרענעצן, גרענעצן
104 דאָס געזאנג פונעם שטעטל
107 נעכט
108 דו האַסט גאָר לאנג...
109 א וואָרט
110 געקליבענע ווערטער
111 ליידיק און פוסט
112 דער פּאָעט
113 כ'האָב דעם גלויבן
114 ווען דינע בליקן
115 שאפנספרייד

116 וועט עס ווער אויפהייבן?
117 יעדעם בייגעלע פאפיר
119 מיינע שפראכן
121 דאָס וואָרט טוט פארזאָמען
122 די מאמע האָט עס אָנגערופן זיווג
123 רויזן
124 ביי דער שוועל פון גייעם יאָר
126 דעם יאָרהונדערט פון די ספוטניקעס
127 פריינט מיינע
128 ווי די ערד

לעקטאָר: מאיר ריספלער

טעכנישער רעדאקטאָר: סטעפאן לעפאיעוו

דווק פּעאק 1.15.1976 דערשינען: 1976.
 פאַרמאט 100x24/70 הויך דרוק פאפיר פאַרמאט
 100/56x70. דרוק-בויגן 5,5. פארלאגט-בויגן
 2,25 טיראזש: בואַשירטע 65 + 300 קאָפּיעס.
 פּרייז: 7 ליי

רי באשטעלונג איז אויסגעפירט געוואָרן אין דער
 פאָליגראפישער אונטערנעמונג „דער 13'טער
 דעצעמבער 1918“ בוקאוועסט. טאַציאליסטישע
 רעפובליק רומעניע.
 באשטעלונג נומער 1605